

DAGENS FRÅGOR

Den 11 febr. 1947.

1947 års riksdag Sedan vi nu välsignats med riksdag nästan året runt har börjat. kan öppnandet av en ny lagtima riksdag inte bli någon större händelse. Den avslutade höstriksdagen liksom flyter in i den nya vinter- och vårriksdagen. Särskilt i denna tid, då de ekonomiska frågorna dominera fullständigt, blev remissdebatten trots sin utsträckning endast en varitation av höstens många ekonomiska träffningar mellan regeringsparti och opposition. Den kunde inte gärna gestalta sig annorlunda. Den enda skillnaden var, att socialdemokraternas nu bättre kända skatte- och arvskonfiskationsplaner gjorde uppgörelsen mellan regeringen och de borgerliga ännu intensivare än i höstas.

Regeringen sökte dämpa debatten genom att statsministern i första och finansministern i andra kammaren inledde denna med att offentliggöra inbjudan till partiledningarna att överlägga med regeringen om möjligheten att enas om åtgärder mot inflationsfaran. Inom parentes: en gång i tiden — vid 1917 års upprörda riksdag — utsattes statsminister Hammarskjöld för mycket klander från vänsterhåll för att han grep ordet först vid det tillfälle, då folkrepresentanterna borde ha förtursrätt till ordet. Under hand hade oppositionspartierna i år underrättats om regeringens önskan om samförståndsförhandlingar, och den ekumeniska inviten hade därför inte något större nyhetsvärde eller tvingade oppositionens talesmän till någon hastig omskrivning av anförandena.

Hur skall regeringens inbjudan tolkas? I och för sig behöver den inte utläggas såsom annat än en beredvillighet att vidga den politiska frontlinjen i kampen mot den allt mer påträngande penningvärdeförsämringen och prisstegringen — uppgörelser mellan regering och opposition ha träffats förr, om också inte så ofta och så markerat i Sverige som t. ex. i Danmark med dess många »krise-förlik» under mellankrigsåren. Partierna äro ju inte självändamål, och de ha också accepterat inbjudan och sedermera haft sina konferenser. Men samtidigt måste det konstateras, att inbjudan helt visst aldrig skulle ha utfärdats, om regeringen ansett sig ha utvecklingen i sin hand eller varit i besittning av ett effektivt, genomarbetat anti-inflationsprogram. Hela regeringens uppträdande under remissdebatten och därefter har tvärtom befast intrycket att regeringen är villrådig och tveksam ifråga om motgiftet och uppenbarligen till på köpet är allt annat än ense eller åtminstone samspelt inför de överväldigande händelsernas tryck. De upprepade skatteolyckorna synes ha tagit gadden ur hr Wigforss, vilken det tydligen gått djupt till sinnes att i pressen ha behövt bli föremål både för moralisk kritik

och för tvivel ifråga om praktiska skatteförfattningsinsikter. Handelsminister Myrdal kastade, typiskt nog för honom, före jul mera löst fram tanken på importreglering men desavouerades omgående av de mäktigare i regeringen — detta hindrar dock inte, att handelsministern sannolikt berörde det snart kanske mest brännande av alla våra ekonomiska problem, nämligen de utländska valutornas sinande och den därav uppkommande svårigheten att importera och fylla varubristen.

När detta skrives pågå ännu partiförhandlingarna, varjämte skattedebatten nästan fått karaktären av en folkrörelse mot regeringen. Till vilket slut regeringen kommer kan ännu inte skönjas. Så mycket är dock klart, att dess prestige i hög grad minskats, trots partiets lilla röstökning i Fryksdalen vid det partiella omvalet där. Det finns fog för undran om inte de maktmedvetna och maktlystna krafter inom socialdemokratien, som sommaren 1945 lyckades spränga samlingsregeringen, redan fått sitt lystmäte av regerande. Det saknades för halvtannat år sedan inte stämmor, som varnade för en alltför snabb återgång till förkrigstidens partistrider innan övergångstidens med visshet oundvikliga och sant förtätade vedermödor någotsånär övervunnits. Givetvis kan det hända, att en prissänkande kris i t. ex. U. S. A. delvis kan hjälpa vår regering ur inflationsbekymren. Men vore det inte en ödets ironi, om det parti, som velat monopolisera åt sig den jämna och fulla sysselsättningens politik, skulle få sin räddning genom en vanlig kris av den gamla utdömda ordningen och sedan dess egen planhushållning visat sin kraftlöshet eller farlighet?

Regeringsprogrammet i övrigt för värriksdagen innehöll inte mycket annat än vad man väntat, t. ex. barnbidragen, åtgärder på det bostadssociala området samt igångsättande av den rationella jorduppdeleningen i anslutning till 27-mannakommitténs betänkande. Där emot saknades några utfästelser om upprustning av universiteten eller anordningar till förmån för deltidstjänst. Regeringen kunde också glädja sig åt ökade statsinkomster, och »normal-budgeten» sprang för första gången över en omslutningssumma av 4 miljarder. Överskottet skall delvis användas till indragning av köpkraft. Men vad förslå dessa ett par hundra miljoners sterilisering mot den miljardsiffran, som löneökningarna på den just nu hektiskt oroliga arbetsmarknaden representera i stegrad köpkraft?

Till remissdebattens poänger hörde, att statsministern äntligen gav något klarare besked om sin mening angående kommunisterna än han gjorde i höstas. Enhetspartitanken hade nu fått lämna rum för ett kategoriskt och ganska hänfullt råd till kommunisterna att ge upp och gå in i det stora partiet. Eftersom detta dock självfallet blott är retoriska blomster utan något verklighetsunderlag står det mesta i oklarheten mellan socialdemokrater och kommunister kvar, och såväl i Stockholm som ute i landet tar sig det praktiska samarbetet mellan det demokratiska socialdemokratiska partiet och det allt annat än västerländskt demokratiska kommunistpartiet nya och ibland ganska intima former. Värdefullare var då exc. Erlanders

klara avståndstagande från agitationen för ett solidaritets-moraliskt förbud för arbetarna att prenumerera på borgerliga tidningar. Men även härvidlag är påföljden eller efterlevnaden oviss.

Ännu återstår det en svag möjlighet att partierna kunna samlas kring ett program i de ekonomiska frågorna. Men annars kan horoskopet för 1947 års riksdag inte bli mer än ett: att det alltmer drar ihop sig till politisk storstrid.

Goebbels' förfälskning av Hindenburgs politiska testamente. Den icke partibundna Berlintidningen »Der Tagesspiegel», utkommande under amerikansk kontroll och med män som skriftställaren Erik Reger och Weimarrepublikens demokratiskt redbare Reichskunstwart dr Edwin Redslob i redaktionen, publicerar ett uppseendeväckande vittnesbörd om den hänsynslösa förfälskning som den 1934 avlidne rikspresidenten von Hindenburgs efterlämnade papper varit utsatta för. Även om knappast någon mera omdömesgill person tvekad att genomskåda affären redan då dåvarande propagandaministern dr Josef Goebbels ett par veckor efter Hindenburgs död framträdde med ett den forne rikspresidentens s. k. politiska testamente till förmån för rikskansler Hitler som efterträdare, kan aktstycket i dag läsas med betydande historiskt intresse. Vi lämnar nu ordet till »Der Tagesspiegel», som under rubriken »Det andra bedrägeriet: Efter riksdagshusbranden Hindenburgs testamente» lämnar bl. a. följande kommentar:

»Alexander den store överlämnade på dödssängen sitt rike åt 'den värdigaste'. Också Hindenburg efterlämnade, som världen fick veta den 16 augusti 1934, ett testamente. Han, som orubbligt agerade 'fäderneslandets räddare', emedan folket ville ha det så — även han hade funnit 'den värdigaste'. 'Jag tackar försynen att den vid min levnadsafton lätit mig uppleva timmen för mitt lands återhämtning. Min kansler Adolf Hitler och hans rörelse har tagit ett avgörande steg av historisk räckvidd fram till det stora målet att sammanföra det tyska folket till inre enhet. Jag skiljes från mitt tyska folk i den fasta förhoppningen att det, som jag längtade efter år 1919 och som långsamt mognade ända till den 30 januari 1933, skall fortsätta att mogna till att uppfylla och fullborda vårt folks historiska mission. Endast stegvis kunde de bojor, som stängde oss inne, senare lossas.' — Den som läste dessa meningar, måste till en början förvånas över den öppenhet med vilken den tyska revanchepolitikens cynism ända från 1918 här avslöjades. Vidare måste han förvånas över den egendomliga blandningen av Hindenburgsk och Hitlersk fraseologi och fråga sig, om denna blandning på grund av den korta tiden inte ännu riktigt lyckats, vem nu upphovsmannen var, Hindenburg — eller Goebbels. Och den som kommit så långt i sina funderingar måste sluta sig till att den 'försyn', som i detta sammanhang icke alls är något kristet utan ett hedniskt begrepp, tycktes göra sin skyldighet en smula för bra: denna 'försyn' hade ju lätit riksdagshusbranden bryta ut just åtta dagar före de viktiga mars-

valen 1933; och nu trollade samma 'försyn' till på köpet detta den gamle Hindenburgs testamente på bordet, bara tre dagar före den s. k. folkomröstning, som skulle göra Hitler till rikspresident!

Enligt ett meddelande från Deutscher Pressedienst har nu emellertid f. överste Müller i en i en västtysk tidning publicerad artikel bekantgjort detaljer, som återföra det från all början i sagovärlden hemmahörande »testamentet» till verklighetsbasis. Överste Müller påminner om att Goebbels, efter det Hindenburgs frånfälle officiellt meddelats, förklarade: 'Något testamente har icke hittats.' Två veckor senare överbringade herr von Papen ett förseglat brev till Berchtesgaden, på vars kuvert det stod följande text: »Till det tyska folket och min kansler. Detta är mitt testamente. Detta brev skall genom min son överlämnas till rikskanslern.' Sonen, den dåvarande översten v. Hindenburg, påstod sig emellertid ha 'hittat' testamentet först så sent som den 13 augusti. Då han senare, så berättar överste Müller vidare, en gång blev tillfrågad av herr v. Oldenburg: 'Har egentligen Eder salig herr fader verkligen avfattat detta testamente på föreliggande sätt?' svarade herr v. Hindenburg: 'Därom kan jag inte tala.' Han teg, men han hade spelat sin roll, rollen av Marcus Antonius: 'Dort seht dies Pergament mit Cäsars Siegel: Ich fand's bei ihm, es ist sein letzter Wille.' Och tyska folket betedde sig som statisterna: »Wir wollen's hören: lest das Testament!»

Så långt »Der Tagesspiegel». Det är mer än ett statsvetenskapligt kuriositetsintresse detta att närmare få veta omständigheterna kring Hitlers inte bara uppstigande till makten utan även »legitima» tronbestigning efter den avlidne rikspresidenten v. Hindenburg. Anmärkningsvärt nog stipulerade Hitlerregimen redan den 1 aug. 1934 — en dag före Hindenburgs död — lagen om sammanslagningen av rikspresident- och rikskanslerämbeten under lösenordet »Ein Reich — ein Volk — ein Führer», varpå Hitler efter »folkomröstningen» den 19 aug., som officiellt tillförsäkrade hans kandidatur nittio procent av rösterna, axlade manteln som »Der Führer und Reichskanzler».

Själva Hindenburgs roll vid Weimarrepublikens söndermalande och den nya regimens hänsynslösa utnyttjande av den vid Hitlers maktövertagande åttiofemåriga rikspresidentens ödesdigra senilitet är ju långt ifrån tillräckligt utforskade fakta i den tyska statskrisen. Just i samband med testamentförfalskningshistorien — ännu ett graverande aktstycke i nyare tysk historia — kan ju påminnas om att den f. kejsrerlige generalfältmarskalken von Hindenburg, som år 1925 efterträdde socialdemokraten Ebert, Weimarrepublikens förste rikspresident, då valdes med majoritet av tyska folkets högerorienterade och liberalkonservativa kretsar; men på våren 1932 återvaldes han, efter en synnerligen aktiv insats av dåvarande centrumspolitikern rikskanslern dr Brüning, såsom de lojala republikanernas och icke minst socialdemokraternas kandidat under den ryktbara parollen »Den som röstar på Hindenburg, slår Hitler!» Röstförsprånget mot Hitler var ju ganska svagt. Emellertid blev ju Hindenburg på grund av sin höga ålder och snart avtagande omdömesgillhet under republikens sista år ett lätt offer för allehanda intriger och påtryckningar

i sin närmaste omgivning. Tre personer ha redan ovan blivit omnämnda; alla tre spelade en ödesdiger roll bakom kulisserna och felorienterade den åldrige statsledaren i akt och mening att förmå honom störta det demokratiska statsvälde som han givit sin ed: hans intime umgängesvän, den agrarkonservative ostelbiske lantjunkaren Elard v. Oldenburg-Januschau, v. Papen som ju lyckades störta Brüning och efterträdde honom, och så den egne sonen och tillika personlige adjutanten Herbert v. Hindenburg. Ryktbart blev ju de bryska former, under vilka Hindenburg blott två månader efter sitt återval avskedade sin trogne paladin Brüning till förmån för v. Papen. Det skedde främst för att de tre redan nämnda personerna och andra för honom bestämmande och inflytelserika män i omgivningen inbillat honom att Brüning planerade ett slags »agrarbolsjevism». I själva verket hade den för övrigt djupt konservatieve centrumskanslern endast föreslagit en blygsam jordstyckning i vanlottade östprensiska områden, där den feodala godstypen Rittergutsbesitz — storgodsens sålunda — ännu dominerade. Den av Brüning föreslagna åtgärden kunde endast i Tyskland av vissa grupper tolkas såsom på något sätt revolutionerande — men Brünings störtande på denna fråga visade endast en gång till med ohygglig skärpa, att Tyskland i fråga om elementära demokratiska landvinningar och förnuftiga agrarpolitiska åtgärder alltjämt stod långt efter många andra länder i Europa — trots »revolutionen» 1918.

G. Dallman.

Varkuta — Sovjets nyaste koldistrikt och förvisningsort. Etthundrafemtio kilometer väster om Urals norra utlöpare, Obdorskbergen, och vid sammanflödet av floderna Petjora och Usa ligger Sovjetunionens nyaste koldistrikt Varkuta. Området genomskärs av 66:de breddgraden och 57:de longituden och befinner sig i södra delen av den väldiga och öde tundran Bolsjezemelskaja.

Ännu för fem år sedan var Varkuta ett fattigt och okänt jägar- och fiskarläge. I dag flyger dess namn på ryktets vingar över hela Sovjetunionen, också om detta rykte knappast tillhör det bästa. Den tyska ockupationen av Donetsbäckenet med dess rika industri och stora kolfyndigheter tvingade ryssarna att söka efter nya och för fienden mindre lättåtkomliga malm- och kollager. Sökandet kom att utsträckas ända till Ishavstundran, på grund av sin ödslighet och sitt hårda klimat europeiska Rysslands mest ogästvänliga landsdel. Vid Varkuta upptäcktes så ett mycket omfattande kolfält. För fyndighetens utnyttjande satte man genast i gång med för brytningen nödvändiga förarbeten. Däri ingick bland annat ett järnvägsbygge på 900 kilometer, som i Solevarny vid floden Kama förenade Varkuta med industriområdet kring Sverdlovsk. Att den nya kolfyndigheten redan från början tillmättes en stor betydelse framgår därav, att järnvägen, som går utmed Obdorskbergens och Urals västra sluttningar, byggdes dubbelspårig. Enligt de informationer, som för en tid sedan offentliggjordes av New York Times, Chicago Tribune och

andra amerikanska tidningar, sysselsätta kolgruvorna i det så kallade kombinatet Varkuta 1,500,000 personer. Trettioåttio gruvschakt inom ett område på 400 kvadratkilometer äro i full drift, och ett dusin nya hålla på att iordningställas. Den nu gällande femårsplanen förutsätter en ytterligare inte obetydlig intensifiering av kolbrytningen i Varkuta.

Om Varkuta och livet där ha från Amerika eller Tyskland genom flyktingar eller på annat sätt en del ytterligare uppgifter sipprat ut.

Som andra jätteföretag i Sovjetunionen genomfördes också Varkuta med hjälp av politiska fångar eller starkt politiskt misstänkta, som hållas isolerade i olika arbetsläger. Enligt samma amerikanska källor uppgår antalet av »politiska förbrytare och folkfiender» i dessa dagar i Sovjetunionen till 15—18 millioner personer. De allra flesta av dem äro sysselsatta i industrin och gruvorna i Uralbergen och i Sibirien. Fyndigheterna vid Varkuta gjorde, att de nytillkomna kategorierna av straffade och »omhändertagna» under tiden för andra världskriget och senare dirigerades till just detta område. Därför räknar enligt samstämmiga uppgifter Varkuta i dag bland sina en och en halv million ofrivilliga invånare 50,000 ester, 60,000 letter och 100,000 litauer, som hade anhållits och skickats dit sedan hösten 1944. De övriga bestå av polacker, ukrainare, rumäner, ungrare, Krimtatarer och kaukasier. Allt folk, som kämpat för sina länders frihet eller vägrat att lägga i dagen tillbörlig anpassningsförmåga till den nya kommunistiska ordningen.

Den psykiska depressionen, ovanan vid det hårda arktiska klimatet och de ytterst primitiva bostads- och hygieniska förhållandena gör, att dödligheten bland dessa tvångsarbetare blir mycket stor. Det uppges med bestämdhet, att järnvägsbygget från Varkuta till Solevarny och iordningställandet av det nya kolfältet för brytning kostade ett enormt antal människoliv. Livslängden för en tvångsarbetare i Varkuta beräknas av sovjetadministrationen där själv till i medeltal tre år. Det är inte att förvåna sig över när driften tillkommit under krigsåren under den största brådskan och dessutom var avsedd att så gott som uteslutande betjänas av »politiska förbrytare och folkfiender», vilka i sovjetstaten inte värderas högre än vanliga kriminella. Därför blevo träbarackerna, som skulle hysa dessa sovjetsamhällets parias, uppförda utan större noggrannhet. Springorna i väggarna fingo ersätta ventilationsanordningar, halm till träbriksar, som annars måste anskaffas långt söderifrån, ansågs för dyrbar, likaså borrhning av ett tillräckligt antal brunnar. Därför få fångarna sova med ytterkläderna på och nöja sig med 1,5 liter vatten pr person och dag till matlagning, tvätt och andra behov. Lervattnet i Petjora och Usa, den korta tid på året dessa floder inte äro bottenfrusna, duger ingenting till. På grund av skyndsamheten vid iordningställandet av gruvorna är säkerheten där ringa. Ännu i somras, då ögonvittnen hade lämnat Varkuta, vinskades till exempel arbetarna ner och upp ur gruvhålen för hand. Endast bostäderna för administrationen och NKVD-polisen i den väldiga barackstaden äro uppförda i sten och motsvarar något så när högre fordringar enligt sovjetrisk mått-

stock. Av NKVD-styrkor finnas flera regementen i Varkuta, annars bleve rymningarna ur is- och kolhelvetet, som detta ställe i sovjetparadiset kallas, betydligt flera.

De kännbara förlusterna i människoliv under kriget och behovet att bygga upp det härjade landet och göra det ännu starkare förblev inte utan sina återverkningar i Kreml också vad inställningen till »de politiska förbrytarna och folkfienderna» beträffar. Deras värde som arbetsredskap ökade. Man försöker minska slavarbetarnas slitage, fastän denna omorientering försiggår ganska trögt. Intoleransen mot de annorlunda tänkande har ju alltid varit djupt rotad hos de styrande i Rysland. De i Varkuta placerade ha fått sig tillerkänt förmånen att tävla enligt Stachanovsystemet. De, som kvalificera sig till titeln, få sin brödranson ökad till 600 gram pr dag och erhålla dessutom en fastän obetydlig tilldelning av fettvaror. Som största erkänsla från myndigheternas sida är rätten att två gånger i veckan besöka kvinnor. — De som äro oförmögna till erforderliga arbetsprestationer få nöja sig så långt det går med 300 gram bröd om dagen och ingenting mer.

Från Tolstojs romaner, Anna Karenina och andra, minns man, att tvångsdeporterade i Tsarrysland hade rätt att ta sin hustru eller sin älskade med sig och på så sätt fortsätta att leva familjeliv eller gifta sig och bilda en ny familj. En folkfiende i Sovjet har berövats denna rätt. En modifiering har under efterkrigsåren framtvungits i så måtto, att vissa kategorier av »politiska förbrytare och folkfiender» av båda könen, de arbetsmeriterade, tillåtits ha könsumgänge. Men sådant, som erfarenheten från Varkuta visar, får inte i det starkt realistiska sovjetriket förbli utan sina praktiska resultat. En i nåder kommen folkfiende skall göra den kvinnliga folkfienden havande. Uraktlåter parterna det, få de sina privilegier indragna. När barnet är fött, tas det om hand av myndigheterna, växer upp i barnhem i gästvänligare trakter och skall sedan enligt planen sättas in i en rättordnad kommunistisk skola. Modern återgår till sitt gruvschakt eller tilldelas i bästa fall ett lättare arbete vid ilastningen av kol i järnvägsvagnarna. Som bekant gör man inte i Sovjetunionen någon större skillnad mellan manliga och kvinnliga arbetare, ännu mindre när det gäller sovjetsamhällets s. k. politiska avskum av båda könen.

De förbättrade fångförhållandena skulle inte förslå långt i det råa arktiska klimatet för att hålla arbetsstyrkan i Varkuta fulltalig. Det allmänna politiska klimatet i Sovjetunionen sörjer för, att det inte uppstår brist på arbetskraft ens i de mest gudsförgätna områdena. De politiska fångelserna tjänstgöra som uppsamlingscentraler, varifrån en ständig ström går till Sovjets återuppbyggnads- och återupprustningsfronter. De bästa arbetskraftsleverantörerna äro för närvarande de tre underkuvade baltiska staterna, Polen trots sin nominella självständighet, Ungern, Rumänien, östra Tyskland, det under kriget på nytt politiskt omskakade Ukraina, de alltjämt obändiga kaukasiska folken och olika tatarfolk. NKVD hämtar numera sina offer inte som förut om nätterna utan har övergått till dags-

vanor. Estland anses som i det närmaste finkammat, medan Lettland till Varkuta månatligen levererar 1,200—1,600 par arbetshänder och Litauen 2,000—2,500.

Varje ort i Sovjetunionen har sina martyrer, vilkas minne gloriifieras och håller sinnena glödande. Det är ovisst, om NKVD med sina vetenskapligt genomtänkta metoder i alla delar av Sovjetunionen och underordnade länder kan göra slut på denna starka, hemliga krafter utlösande hjältedyrkan.

Biografiska uppslagsverk. Det på Bonniers Förlag utgivna biografiska arbetet, »Svenska män och kvinnor», som utgav sitt första band 1942, har nu kommit fram till det tredje bandet. Därmed är sträckan t. o. m. bokstaven H avslöjad. Det sista bandet omfattar över 600 sidor — stora trespaltiga sidor. Till det övervägande antalet biografier sluta sig porträtt.

Arbetet — som ledes av överbibliotekarien Oscar Wieselgren och docenten Bengt Hildebrand samt efter Nils Bohmans död redigerats av fil. mag. Torsten Dahl — har härmed fortskridit så långt, att varje tvekan i omdömet om dess värde nu är överflödig. Och detta omdöme kan inte bli mer än ett, nämligen att denna biografiska uppslagsbok med hänsyn till uppläggnings och på grund av sin kvalitet verkligen på ett eminent sätt fyller ett stort behov. I detta verk sammanförs historiska personer med den nu levande generationen, och ungefär en tredjedel av boken upptages av dagens män och kvinnor; som bekant inskränker sig Svenskt Biografiskt Lexikon blott till avlidna. Biografierna äro utförligare än t. ex. i Nordisk Familjebok, i vissa fall avsevärt mycket utförligare. Å andra sidan äro de inte utarbetade med den stora grundlighet och vetenskapliga apparat, som känneteckna Svenskt Biografiskt Lexikons biografier och som göra dessa för sina syften så omistliga, men som självfallet knappast kunna påräkna den breda kulturhistoriska publikens intresse. Genom att utkomma vartannat år kan »Svenska män och kvinnor» också färdigställas inom en jämförelsevis begränsad tid.

Ytterligare bör det nämnas att författarna av biografierna och särskilt de större biografierna få lägga in i bilderna några stänk av personliga omdömen. Personteckningarna ha på detta sätt inte begränsats till en torr uppräknings av fakta och årtal utan fått en avrundande, givetvis objektivt hållen men ändå subjektiv värdering, där den porträtterades egenskaper och säregenheter framhävas eller understrykas. Det hedrar ledningen för verket, att man tagit de risker, som kunna vara förknippade med dessa personomdömen, vilka för att vara i ett standardverk lätt kunna bli tongivande för framtiden eller få ett slags officiös stämpel. Kvaliteten hos författarna av de större biografierna borgar dock i och för sig för att denna risk inte bör taxeras som mycket stor. Och risken bör givetvis vägas mot behållningen av att ha ett friskt och levande personlexikon. I ett verk av denna i bästa mening populära läggning måste intresset av en levande presentation vara det övervägande.

Även den möda, som nedlagts vid urvalet av fotografier eller andra bilder, är högeligen erkännansvärd. Före 1850 ha porträtten hämtats till allra största delen från Svenska Porträttarkivets samlingar; för tiden efter ha i många fall nya eller mindre kända fotografier valts.

För att blott hålla sig till sista bandet innehåller detta många stora uppsatser om våra främsta politiska eller kulturpersonligheter. Här skola blott några nämnas. Bland de politiska porträtten har stor omsorg nedlagts på att karakterisera våra kungliga Gustaver alltifrån gamle kung Gösta till de nu levande. Vidare återfinnas bland politikerna de Gyllenborgska och Höpkenska frihetstida dynastierna, likaså Gyllenstiernorna och särskilt Jöran, frihandelssystemets tillskyndare Gripenstedt, hans samtida konservativa motpol Henning Hamilton liksom Hugo och Raoul Hamilton, Hj. Hammarskjöld, Per Albin Hansson och Christian Günther, Lars Johan Hierta och von Hartmansdorff, Görtz, Adolf Hedin och dennes samtida S. A. Hedlund, Gustaf och Arvid Horn, Olof Håkansson och hans son landshövdingen Anders af Håkansson, Kerstin Hesselgren m. fl. Bland skalders och konstnärer påträffas Geijer, von Heidenstam, Gullberg, Tor och Frans Hedberg, Per Hallström, Ola Hansson och Gustaf Hellström, liksom Grünwald, Höckert, Hasselberg och skådespelarna Emil Hillberg, Ivan Hedqvist, Lars Hjortsberg, Greta Garbo och Lars Hansson. Bland vetenskapsmän och kulturpersonligheter ha särskilt Urban och Harald Hjärne, släkterna Hazelius, Hildebrand och Holmgren, Eli Heckscher, Axel Hägerström och Benjamin Höijer utförligt tecknats. Och ytterligare kunna vid denna axplockning Axel Granholm samt industrimännen Göranssons i Sandviken, Hugo Hammar, Torsten Hérnöd och Assar Gabriellson nämnas.

»Svenska män och kvinnor» har blivit, kort sagt, ett monumentalverk över gångna tiders och vår egen generations svenska män och kvinnor.

Norstedt & Söner fyllde ett tomrum, då förlaget för något år sedan kompletterade »Vem är det?» med »*Vem var det?*». Detta lilla nya uppslagsverk fyller en mission för alla dem, som utan alltför tidsödande efterforskningar vilja få huvuddata rörande bemärkta personer, som avlidit under de senaste årtiondena och som i regel inte eller inte fullständigt äro införda i de stora konversationslexikona. Att uppgifterna i »Vem var det?» gjorts mycket koncentrerade är inte mycket att säga om. Begränsningen av urvalet till dem, som stått i »Vem är det?» — vars första årgång utkom 1912 — är dock inte den allra rationellaste men är av praktiska skäl begriplig. Synnerligen förtjänstfull är den kronologiska förteckningen över innehavarna av statstjänster, professurer, direktörsposter m. m. i slutet av verket. Den upptar i det närmaste 150 sidor och ger en utmärkt överblick över skiftningarna inom svensk förvaltning, svensk kultur och svenskt ekonomiskt liv under så gott som hela 1900-talet.

Det ligger i sakens natur att ett uppslagsverk av detta slag särskilt när det utges i första upplagan inte kan bli alldeles felfritt. Förlaget har också i förordet reserverat sig häremot under hänvis-

ning till svårigheterna att utföra en fullständig kontroll. Vid en snabb läsning synes det, som om verket uppfyllde alla rimliga anspråk på korrekta uppgifter. Endast i ett avseende tyckas uppgifterna likväl ha införts alltför hastigt och slentrianmäsigt. Det gäller data om riksdagsår för de politiker, som fått plats i verket. Efterföljande påpekanden, som dock inte basera sig på en hundraprocentig granskning, har blott avseende på personerna från A till L; att fortsätta granskningen till övriga bokstäver skulle föra alldeles för långt och innebära en onödig upprepning.

Särskilt betänkliga äro bristerna rörande data om talmanskap. Baron Carl C:son Bonde anges blott ha varit vice talman 1912; han var dock därjämte talman 1913. Persson i Tällberg registreras endast för vice talmanskap men ej för talmanskapet 1918 — den ende bonde f. ö. som sedan 1867 upphöjts till ordinarie talman. För Johan Widén saknas varje uppgift om hans talmanskap (1914—1917). Även för Herman Lindqvist kunde det ha tillagts, att hans talmanskap ej omfattade hela 1927 års riksdag. Sven Bengtsson i Norup uppges ha varit förste vice talman i A. K. 1933—35; han lämnade dock presidiet redan 1934. För hans efterträdare Ola Jeppsson nämnes blott förstevice-talmanskapet fr. o. m. 1937 men ej andrevice-talmanskapet 1935—36. I följdriktighetens namn borde presidenten Lars Åkerhielm även ha gottskrivits vice-talmanskap vid 1905 års andra urtima riksdag och landshövding Odelberg fr. o. m. 1916 t. o. m. 1918 års riksdagar, eftersom det tydligen varit redaktionens avsikt att genomgående och inte endast godtyckligt införa data om talmanskap.

Förlaget synes konsekvent ha strävat efter att alltid ta med uppgifter om riksdagsmandat och riksdagsår, i den mån de biograferade innehåft uppdrag som riksdagsmän. I några fall saknas dock varje uppgift om riksdagsmannaskap utan att det kan anföras något rimligt skäl varför dessa uppgifter skola felas just för dem. Det gäller (för att alltså blott hålla sig till bokstäverna A—L) red. Alexis Björkman, fil. d:r Oscar Borge, prof. Gerard De Geer, Salixkännaren kyrkoherde Enander, direktör Herdin i Falun, riksbankschefen Langenskiöld och överdirektören, f. ecklesiastikminister Elof Lindström.

I fråga om riksdagsår har detta verk liksom andra uppslagsböcker gjort sig skyldigt till vissa inkonsekvenser. Sålunda förekommer ibland att det står att vederbörande varit ledamot av någon av kamrarna från ett visst år, t. ex. ifråga om F. K. »fr. 1933» för Felix Hamrin. I ett dylikt fall blir man tveksam, om uppgiften avser att hans medlemskap tog sin början nämnda år alltså 1933, eller först vid riksdagen året efter valet, alltså 1934 (vilket senare i fallet Hamrin är det rätta). Detta har betydelse även ur den synpunkten att fullmakterna i F. K. intill 1910 även vid ordinarie val gällde genast efter valet, vilket i regel förrättades vid landstingens lagtima september-sammanträde, medan fullmakterna för de vid samma tillfälle valda fr. o. m. hösten 1910 bli giltiga först fr. o. m. efterföljande års lagtima riksdag. Riktigast måste därför vara att i stället för år för valet konsekvent ange den första riksdag, som vederbörande bevisade; ty endast uppgift om bevistade riksdagar är av något intresse.

Andra urtima riksdagen 1905, som inkallades för att godkänna Karlstadsöverenskommelsen, hölls efter landstingens septembersammanträde, och åtskilliga då valda bevistade vid detta korta riksmöte sin första riksdag; för tre av dessa nyvalda, industrimännen John Bernström och Per Carlberg samt auditör Fahlén, anger »Vem var det?» felaktigt 1906 som det första riksdagsåret; för tre av de samtidigt nyvalda, disponent O. M. Strömberg, godsägare H. H:son Wachtmeister och ingenjör V. Berg, anges däremot 1905 som det första riksdagsåret, vilket icke heller kan vara fullt adekvat, eftersom de varken deltog i den lagtima eller första urtima riksdagen samma år.

Påfallande är också inkonsekvensen, när det gäller data om personer som debuterat eller avgått under något av de år, då två val ägt rum till A. K. (1887 och 1914) eller då två riksdagar hållits samma år med mellanliggande val (F. K. 1919). Härvidlag tillämpas i vissa fall principen att blott ange året (t. ex. för presidenten Elliot A. K. 1887, fastän han blott bevistade 1887 års B-riksdag), medan i andra fall det klart utsagts, om mandatet avsett allenast en av de ifrågavarande årets riksdagar (t. ex. häradshövding Herlitz 1914 B). Det senare är givetvis ur alla synpunkter att föredraga, helst som det härvid inte rör sig om något utrymmesproblem. I detta hänseende äro uppgifterna om Sixten von Friesen (övergick till F. K. före 1905 års första urtima) och Janson i Edsbäcken (som ej deltog i 1914 års B-riksdag) ej fullt adekvata.

I övrigt kunna följande inkorrektheter noteras: För f. jordbruksminister J. G. Beck-Friis på Söderö är det bortglömt, att han efter avgången 1919 var medlem av F. K. även ett par år på slutet av 1920-talet (1927—29). Den liberale gruppledaren Ernst Beckman registreras blott för medlemskap av F. K. 1911—13; dessförinnan hade han dock, alltifrån 1886 och med två avbrott, bevistat 17 riksdagar i A. K.; f. ö. avgick han under 1913 års riksdag. Lektor Karl Beckman i Linköping anges andra gången ha invalts i A. K. fr. o. m. 1914; i själva verket gjorde han sin reentré 1913, efter talman Swartling som efter den bekanta schismen om Lindhagens republikmotion vid 1912 års riksdag omedelbart avsåde sig mandatet. Fritjuv Berg började inte sin riksdagsbana 1892, som det säges, utan han gick in vid 1890 års ordinarie val och började alltså 1891. Chefredaktör Emanuel Björek i Kristianstad säges blott ha varit led. av A. K. 1929—32; han tillhörde även A. K. från 1934 till sin död 1937. Borgmästare Björkman i Norrköping inträdde i A. K. 1921, ej 1920 som det står, och landshövding Cederberg i F. K. 1904, ej 1908. Ombudsman Nils Christiernsson i Hälsingborg satt endast en period i A. K., 1933—36, ej 1933—37 som det anges. Redaktör Danström i Halmstad, för vilken riksdagsåren anges till 1907—1918, inträdde i F. K. först 1908 (han stod f. ö. kvar som ledamot en kort tid 1919 A). Landshövding Fabian De Geer gjorde sitt inträde i F. K. 1911 (under riksdagen), ej 1912. Landshövding Robert De la Gardie i Linköping inträdde sista gången i A. K. 1889, då han efterträdde statsrådet Lönegren, ej 1888; liksom för andra borde hans deltagande i (två) ständsriksdagar även

ha medtagits. Kapten Melcher Ekströmer på Fågelfors var medlem av F. K. 1896—1911, ej 1895—1912 som det uppges. Häradshövding Th. af Ekenstam lämnade A. K. 1928; enligt uppslagsverket skulle han ha tillhört kammaren till sin död 1930. Om lantbrukare O. A. Ern-fors heter det, att han tillhörde »F. K. 10—11, A. K. 22—27 och fr. 28»; han återgick dock fr. o. m. 1928 till F. K. Om sockerbruksdisponenten P. Forssman i Roma säges det, att han var led. av F. K. 1911 och 1915—1919; rätta förhållandet är att han tillhörde F. K. 1912—1919 A utan avbrott. Kasperredaktören och skådespelaren Rickard Gustafsson var ledamot av A. K. ej blott 1883—1887 utan — något som ej står — även 1891—1892. Greve von Hallwyl tillhörde F. K. 1897—1905 B (alltså borta C-riksdagen d. å.), ej 1896—1905 som uppslagsverket anger. General C. G. Hammarskjölds F. K.-mandat omfattade ej tiden 1924—1932 utan 1925—32, och friherre Joseph Hermelin på Ulvåsa tillhörde A. K. under sin första period ej 1907—10 utan 1906—09. Sedermera landshövding Ola Jeppsson säges ha varit led. av A. K. 1912—1940; i själva verket tillhörde han kammaren 1918—20, var borta därifrån 1921, återinträdde 1922 och stannade där till 1940, då han avgick under lagtima riksdagen en vecka efter ockupationen av Norge och Danmark. För sedermera jordbruksutskottsordföranden Johansson i Uppmälby anges riksdagsmannaskapet ha börjat 1911 i stället för 1912 och för generaldirektör Juhlin 1907 i stället för 1908; för Olof Jonsson i Hov uppges slutåret till 1915 i stället för 1916. Konsul C. A. Kjellberg i Göteborg har fått ett riksdagsår för mycket; han tillhörde F. K. blott 1911, ej 1910—11 (vilket däremot brodern bankdireköt Jonas Kjellberg gjorde, såsom det också uppges i verket); den tredje i brödrakretsen, professor Knut Kjellberg, antecknas för medlemskap av A. K. 1906—11 och 1918; den senare uppgiften är ofullständig, ty han satt hela perioden 1918—20 ut. Professor Kjellén inträdde i F. K. 1911, ej 1909 som det uppges, och professor Gustaf Kobb slutade i F. K. ej 1930 utan 1931, då mandatet utgick. Landshövding Kvarnzeliuss' långa riksdagsmannabana avslutades rätteligen 1935, ej med hans död 1938; däremot var grosshandlare Herman Lamm led. av F. K. och förste vice talman ända till sin död 1928, alltså inte blott t. o. m. 1925 års riksdag som det felaktigt nämnes. Greve Gustaf Lagerbielke d. y:s riksdagsmannaskap började 1909, inte enligt uppslagsverket 1910, och advokat Jacob Larsson gjorde sitt inträde första gången i F. K. inte år 1910 utan 1911; även för major Knut Larsson på Borgviks bruk äro uppgifterna på liknande sätt inkorrekta, i det att han inträdde i F. K. först 1909, ej 1908, och dessutom avgick under 1919 års lagtima riksdag några månader före sin död 1919. Inte heller distriktschefen Harald Lemke i Malmö stannade i A. K. till sin död, såsom det uppges, utan avgick efter 1915 års riksdag. Jordbruksminister Linders gjorde sitt inträde i F. K. inte 1928 utan 1927. Eliel Löfgrens oscillerande mellan F. K. och A. K. är inadekvat registrerat; det heter bl. a. att han tillhörde A. K. 1924—28 och F. K. 1929—37 men det bör vara 1925—28 resp. 1930—37 och alltså var L. utanför riksdagen 1924 resp. 1929. För att sätta punkt efter bokstaven L. bör slutligen nämnas att amiral Lindrian

ingalunda kvarstod i riksdagen till sin död utan lämnade denna 1935, som bekant särskilt hyllad av statsminister Hansson i kammaren vid avgången.

Det bör tillfogas, att angivandet av exakta uppgifter om riksdagsår i regel alltid vållar svårigheter i uppslagsböcker. Ett och annat fel torde vara oundvikligt, eftersom det ibland kan vara besvärligt att utan oändligt slående i riksdagens kataloger och protokoll få fullständig klarhet. Om åtskilliga av de ovan nämnda icke korrekta uppgifterna kan detta dock icke sägas. Såsom en ursäkt kan i ett och annat fall anföras, att data i »Vem var det?» äro hämtade ur »Vem är det?», där de kunnat uppträda orättade i mer än en upplaga, t. o. m. om dessa data granskats av den biograferade själv (såsom i fallet Jeppsson). Några av de felaktigheter, som påtalats i det föregående, äro visserligen av mindre betydelse. Men felaktigheterna av större eller mindre slag äro alldeles för många för att detta uppslagsverk när det gäller riksdagsuppgifter skall fylla ett minimum av tillförlitlighet. Till nästa upplaga bör redaktionen därför grundligt gå igenom dessa uppgifter och bringa upp dem till den höga nivå, som i övrigt utmärker detta välkomna och välbehövliga uppslagsverk.

E. H.

Intryck från Polen. Intet land har lidit så mycket under kriget som Polen. Jugoslavien icke undantaget. Cirka 7 miljoner människor beräknas ha omkommit eller likviderats genom eller under kriget, därav ungefär 3 miljoner judar. I intet annat land ha gränsförändringarna heller blivit så stora. Hela det jättevida området öster om Curzonlinjen, inklusive Vilna och Lemberg, Podolien och Volhynien, har måst avträdas till Sovjetunionen, medan Polen i gengäld fått en del av Ost-Preussen, fristaten Danzig, hela Oberschlesien och allt landet västerut fram till Oderlinjen. Ännu är freden visserligen varken sluten eller signerad, men allt liv i Polen är inriktat på och inrättat efter denna nya »statsplan». Folkvandringarnas tid pågår ännu; från de nyblivna ryska områdena ha ett par tre miljoner polacker vält in över »Kongress-Polen», de flesta för vidare befordran till Ost-Preussen, den förutvarande fristaten eller de från Tyskland erövrade områdena; ännu lära dock flera hundra tusen polacker, som hamnat öster om gränsen, saknas och efterforskas. Från Tyskland ha de många polska tvångsarbetarna och fångarna i koncentrationslägren återvänt. Och tyskarna ha i miljoner drivits västerut, antingen de varit bosatta inom det nya Polens gebiet eller varit krigsfångar. Med det arbetskraftsöverflöd, som tydligen för närvarande finnes, har Polen intet behov av tyska tvångsarbetare, och i de läger, som kanske till en början inhyste polacker och sedermera tyska krigsfångar, ha repatrianderna österifrån på sin arma vandring fått ett tillfälligt uppehälle. Förskjutningen från öster till väster torde knappast ha önskats i Polen från början — vissa områden i Oberschlesien och vid havet dock undantagna — och det pol-

ska folket sörjer särskilt förlusten av Lemberg med det omkringliggande Galizien, som präglades av västerländsk kultur och aldrig någonsin trots att rutenska (ukrainska) talas hört under Ryssland. Men polackerna ha till sist allmänt accepterat den påtvungna förskjutningen, och sålunda har huvudstaden Warszawa nu kommit att ligga ungefär lika nära den ryska gränsen som före 1939 den tyska gränsen. Framför allt torde polackerna hälsa med glädje, att deras land efter några århundraden åter blivit en rent polsk nationalstat, på samma sätt som det nya Tjeckoslovakiet efter den våldsamma utstötningen av tyskar och ungrare även fått en i det allra närmaste rent slavisk befolkning. Medan förkrigs-Polen räknade något över 32 milj. invånare, får det nya Polen 26 miljoner. Naturligtvis ingå i det nya Polen åtskilliga, som förut ansågo sig som tyskar eller under ockupationens tvång betecknade sig som »angedeutsche» men som äro dubbelspråkiga och nu accepterats som lojala polacker.

En resenär på routen Gdynia-Sopot-Gdansk-Warszawa-det svenska barnsjukhuset Witoch 5 mil söder om Warszawa tur och retur hinner under en knapp vecka inte bilda sig så många bestämda intryck eller meningar, helst som den huvudsakliga tiden med hänsyn till resans ändamål tillbragtes i hamnstäderna med dessas förorter.

Gdynia hade hunnit längst på den långa vägen mot »normalicy». Väl spärrade Gneisenaus tunga skrov det gamla hamninloppet och väl syntes även andra fartyg stieka upp i den stora fartygskyrkogården — vid tillfället stod även den förlista svenska »Maria Gorthon» på grund nära en kaj — men nya hamnmagasin voro uppförda, hamnen var avspärrad, den svenska sjömanskyrkan hade helt restaurerats och staden i övrigt visade inte så stora skador; folk-mängden var i det närmaste densamma som före kriget. Inte heller Sopot (f. d. Zoppot) var särdeles skövlad, fastän det berömda Casinot, där en tysk stab huserat, av de pricksäkra engelska flygarna praktiskt taget utraderats; på det närbelägna Grand Hotel dansades det däremot varje kväll, i all enkelhet och utan några Krängelrestriktioner, synbarligen utan tecken till att något efterkrigsgulascheri här hade sin härd. Men i det gamla vackra Gdansk, där tyskarna vid flykten sprungit från hus till hus och tänt eller sprängt, var förödelsen total och förskräckande; ingen människa kunde eller fick bo där, och även om man lär vilja restaurera Marienkirche, Rathaus och andra märkliga byggnader är det en öppen fråga, om detta i all förstörelse låter sig göra. Tydligen kommer en del av de gamla förstäderna, såsom Langfuhr och Sopot att profitera av Gdanks undergång, och sannolikt kommer hela detta bebyggelsekomplex alltifrån Gdynia och inklusive det från vår historia kända, nu tämligen oskadade Oliwa att snart bilda en sammanhängande, administrativ enhet. Weichselmyningens många hamnar ha inte hunnit återuppbogas och avspärras i lika hög grad som Gdynias. Det var ju också kring mynningen av Tote Weichsel och Westplatte, som de stora striderna stodo vid ryssarnas framryckning; marskalk Rokosowski har liksom generalissimus Stalin fått ett par stora gator uppkallade efter sig — åtminstone i Warszawa, där den gamla fina

Uzdowska efter att några år hetat Hitlerallé nu döpts om till Aleja Stalina, är det dock tvivelaktigt om folket begagnar det nya namnet i stället för det gamla polska.

Det fordras gigantiska ansträngningar, innan ett allmänt välstånd kan skapas efter den ohyggliga utplundringen och förstörelsen under kriget. Man kan inte vänta sig annat än att armodet än så länge skall vara djupt och allmänt. Att bostadsförhållandena på många håll äro högst primitiva och provisoriska är självklart, även om återuppbyggnaden har börjat; de först nödvändiga röjningsarbetena ta dock sin rundliga tid. Polen är fritt från ransoneringar men detta betyder inte att människorna hur som helst och när som helst kunna äta sig mätta. I främsta rummet är livsmedelsfrågan en penningfråga, och även om tillgången på livsmedel hållit tillbaka dessas priser var det säkerligen många av dem, vilka i snön och kylan på den s. k. loppmarknaden sågos bjuda ut sina kanske enda återstående ägodelar, som gjorde detta helt enkelt för att få mat för dagen. Det bör dock framhållas att Polen beslutat en mycket långtgående socialförsäkring och att hjälporganisationerna uppenbarligen undan för undan organiserats och gjorts effektivare. Värre är det med tillgången på kläder, skor och annan liknande nödtorft. Här är bristen skriande och här gör sig den starka inflationen mest kännbar. Det sades, att ett par skor kostade cirka 5,000 à 6,000 zloty; vad detta betyder kan vara och en förstå, om lönerna ligga vid 3,000 à 5,000 zloty i månaden. Så fattigt som Polen nu är på maskiner och utlandsvalutor för import, måste det ta lång tid innan jämvikt mellan tillgång och efterfrågan kan uppnås ifråga om dessa konsumtionsvaror. Även lyse och kol till bränsle äro högt uppdrivna i pris; betecknande är att tredjeklassresandena på nattsnälltåget mellan Gdynia och Warszawa måste sitta i ouppeldade och oupplysta vagnar. Från oppositionshåll ville man hävda att återuppbyggnadsarbetet fördröjts genom socialiseringen eller genom att socialiseringen gjorts för omfattande. Likaså påstod man att de nya stora statsgodsen, alltså de nationaliserade latifundierna, inte brukas rationellt; om detta beror på bristen på jordbruksmaskiner, dragare o. s. v. eller på själva systemet eller i vilken utsträckning dessa faktorer inverka är dock en öppen fråga.

Det polska folket behöver sannerligen all den hjälp, som kan lämnas utifrån. Unnra-båtarna ha tävlat med den svenska handelsflottan om att mest frekventera hamnstäderna i Danziger Bucht. Men givetvis förslår hjälpen inte långt. Det svenska hjälparbetet fyller en sällsynt behjärtansvärd mission. Mellan 10,000 och 20,000 personer ha blivit hulpna med kläder o. likn. från Hjälpcentralen i f. d. Langfuhr, och dagligen utspisas där inemot ett hundratal barn eller äldre. De ringlande köerna utanför det avbåsade mottagningsrummet visade ett hjälpbehov hart när utan gräns. En liknande hjälpstation står nu färdig att börja sitt barmhärtighetsverk i Warszawa. Det svenska barnsjukhuset i Witoch — en svensk rödfärgad barackstad i en furuskog nära Weichsel — gjorde på besökaren ett imponerande intryck av modern rationell ändamålsenlighet. Det kändes dock en

tagg, när man hörde, att vårdkostnaderna — undantagandes vissa frisängar — uppgingo till 200 zloty per dag och barn; visserligen ha svenska myndigheterna endast utfäst sig att bygga upp sjukhuset och under en viss tid ställa läkare och en del vårdpersonal till förfogande, men skulle inte Sverige haft råd att åtminstone under det värsta övergångsåret betala också vården?

Vårt besök ägde rum några dagar efter valet. På nästan varje husvägg hängde valaffischer ännu kvar — alla appellerande till förmån för regeringsblocket och dess fem partier. Överallt lyste emot den gående bilderna av presidenten Bierut (kommunist), konseljpresidenten Morawski (soc.) och den unge marskalken Zymierski (partilös). Givetvis utövades odemokratisk valpåverkan i stor utsträckning. Bland annat lära fabriker, bostadshus o. s. v. åtminstone här och var röstat in corpore och med acklamation. Hur röstfördelningen faktiskt utföll undandrar sig varje omdöme av en flyktig besökare. Likväl bör det understrykas att det nuvarande regeringsblocket utom kommunister och socialdemokrater även omfattar tre mer eller mindre borgerliga grupper. Den katolska kyrkan har uppenbarligen ställt sig neutral i valstriden, såvitt den inte såsom på visst håll rent av stött blocket — av taktiska eller andra skäl må lämnas osagt. Och det kommunistiska partiet erhöi vid uppdelningen i förväg av blockets mandat inte mer än något över en fjärdedel av sejmens platser; relativt ha de polska kommunisterna med sina 119 mandat således en sämre ställning än de franska kommunisterna i deputeradekammaren. Vid den nya regeringsbildningen blev åter en socialdemokrat, Cyrankiewics, konseljpresident, och han uppges till yttermera visso ha en dragning åt liberalt håll. De tre halvborgerliga blockpartierna jämte partilösa äro f. ö. i majoritet i den nya 23-mannaregeringen. Men kommunisterna lade samtidigt beslag på nyckelpositionerna, och de torde i U. B., den hemliga polisen, ha sitt instrument och sin maktgaranti. Det är i denna polis, som Sovjetunionen har sitt starkaste inflytande, hävda motståndarna. Den utrikespolitiska orienteringen kan enligt en allmän mening ännu så länge blott inriktas på samverkan med Sovjetunionen, i synnerhet så länge gränsen mot väster ännu inte fastlästs genom en fredstraktat. Men säkerligen ges det många nyanser inom opinionen i Polen när det gäller detta panslavistiska utrikespolitiska samarbetsintimitet eller intensitet. Ännu diskuteras nog mera än något annat bland det polska folket Röda arméns svårbegripliga hållning under de hundra dagarnas uppror i Warszawa. Och det skulle vara ägnat att förvåna, om inte den glödande patriotism, som utmärkt det eruptiva polska folket även under ofrihetens många år, till sist allt mer och mer kommer att tränga fram upp på ytan och diktera de icke kommunistiska partiernas strävanden. Har inte Moskvas på sistone visade större vilja till samförstånd mot västmakterna männe till bakgrund en nyvunnen insikt om att den säkerhet, som de s. k. barriär- eller drabantstaterna i Centraleuropa tänkts skänka Ryssland, befunnits allt bräckligare och i längden otillförlitlig?

E. H.